

פרשת משפטים

הצרעה ותפקידה בכיבוש הארץ

מטילה את ביציה על גופם של מספר מיני תיקנים. בתחילה היא מזריקה לתיקן ארס למערכת העצבים שבקדמת גופו ומשתקת אותו למספר דקות. בהמשך היא מחדירה למוחו מנה נוספת של ארס, הגורמת לקשיים בהליכה ומבטלת את תחושת הפחד ואת דחף הבריחה שלו. הוא מובילה את התיקן (ע"י משיכה במחושו) לעבר מחילה שהיא בנתה, מטילה את ביציה על התיקן ומכסה את המחילה. מאחר ורפלקס הבריחה של התיקן מנוטרל, הוא יישאר במחילה ולא ינסה לברוח. זחלי הצרעה בוקעים מהביצה, חודרים לתוך התיקן וניזונים מאיבריו הפנימיים מבלי לגרום למותו (אחרת הוא יירקב והם יגועו ברעב). רק לאחר שהם קודחים חור בגופו ויוצאים להתגלם, התיקן מת.

רוב הצרעות אינן מסוכנות לאדם כלל, אך עקיצה על ידי חלק מהן מכאיבה מאד.

מדוע דווקא הצרעה נשלחה לסייע לבני ישראל בתקיפת העמים במהלך כיבוש הארץ?

ר' אליעזר אשכנזי בר' אליהו הרופא, טוען כי השימוש בצרעה במקרה זה הוא ביטוי מושאל לצבא שמתקיף ארץ ומשתלט עליה ודומה למתקפה של דבורים או צרעות (ספר מעשי ה', עמוד 249). צרעה אחת בודדת אינה מסיבה נזק רב, לעומת זאת לנחיל צרעות יכולה להיות השפעה גדולה ומשמעותית - כוחה של הצרעה בא לידי ביטוי במיוחד כאשר היא חלק מקבוצה. זהו מסר גם לבני ישראל בעת כניסתם לארץ "וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מְכַל הָאָרְצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמְתְּכֶם" (יחזקאל, לו, כד), לא עוד פריטים בודדים אלא עם מאוחד בארצו. לפיכך דווקא היא זו שסייעה באירוע זה של קיבוץ גלויות וכיבוש הארץ. כאז גם היום, כוחו של עם ישראל הוא באחדותו. הלכידות ולא המחלוקות, הן שיסייעו לנו בשמירה על חוזקנו - הפרטי והלאומי.

"וְשַׁלַּחְתִּי אֶת-הַצְרָעָה, לְפָנֶיךָ; וְגִרְשָׁה, אֶת הַחַיִּי אֶת הַפְּנֵעֵי וְאֶת הַחַיִּי מִלְּפָנֶיךָ" (שמות כ"ג כ"ח). שלש פעמים מוזכרת הצרעה בתורה, וכולן בהקשר לכיבוש הארץ וגירוש העמים היושבים בו (בפרשתנו, בפרשת ואתחנן ובספר יהושע). בפסוקים אלה מבטיח הקב"ה לסייע לבני ישראל לכבוש את הארץ על ידי "הצרעה". פרשני המקרא ומדרשו העלו מספר הסברים לדרך בה סייעה הצרעה למלחמה בעמים.

יש למשל, הסבורים כי מדובר במחלת הצרעת (הראב"ע, הרס"ג), אך רובם מתייחסים לצרעה כפשוטו. רש"י מציין כי "היתה

מכה אותם בעיניהם ומטילה בהם ארס והם מתים", הרמב"ן מפרש כי הצרעה "כיסתה את עין הארץ ותחשך, ולא יוכלו לבא במלחמה" ועל פי המלבי"ם המטרה היתה להבריח את העמים: "רק אשלח את הצרעה והיא תגרש אותם מלפניך, שיברחו קודם שתבוא אליהם עד שלא אצטרך להומם ולתתם עורף".

מי זו אותה צרעה שלקחה חלק כה חשוב בכיבוש הארץ?

הצרעה שאנו מכירים היום היא שם

כולל לחרקים מסדרת הדבוראים. המפגש האנושי עם הצרעה הוא כואב ולעיתים מסוכן בגלל הארס הנמצא בעוקץ, במיוחד מול נחיל של צרעות תוקפניות. עוקץ הצרעה בשונה מעוקץ דבורת הדבש, לא נשאר בגוף הנעקץ אלא מאפשר לה לעקוץ מספר פעמים ובכך להגדיל את הנזק שהיא גורמת. חלק מסוגי הצרעות הקיימות בעולם, תוקפות כוורות של דבורים ומצליחות לחסל נחילי דבורים שלמים. בכך הן מפחיתות את אוכלוסיית הדבורים ופוגעות בייצור הדבש ובהאבקת הפרחים שכה חיונית לחקלאות. ישנן צרעות טפילות המטילות את ביציהן בתוך חרקים אחרים והזחלים שלהן ניזונים מהחרק עד מותו. הצרעה *Ampulex compressa* למשל,

